Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Tărgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Tărgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care-ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 109. Braşovŭ, Joi, 20 Mai (1 Iunie) 1893.

Braşovŭ, 19 Mai v.

Nu cunóscemŭ încă textulŭ completŭ alŭ celorŭ trei vorbirĭ, rostite de archiereii bisericei române gr. or. în şedinţa dela 29 Maiu n. c. a camerei magnaţilorŭ. Vedemŭ însĕ, că foile ungurescĭ suntŭ fórte nemulţumite cu posiţia, ce au luat'o aceştĭ archierei români faţă cu noulŭ proiectŭ de lege privitorŭ la salarisarea învĕţătorilorŭ, ba-i columniéză în terminĭ fórte necuviincioşĭ şi-i onoréză chiar cu epitete de „antipatrioţĭ" şi altele de acestea. Mai pe scurtŭ ḑisŭ, presa ungurésca ne dă a înţelege, că în ce privesce atitudinea luată faţă cu menţionatulŭ proiectŭ de lege, archiereii bisericei române gr. or. au fostŭ la înălţimea chiămărei lorŭ.

Din nenorocire însĕ, odiulŭ şoviniştilorŭ maghiarĭ nu se revarsă de astă-dată şi asupra archiereilorŭ bisericei române unite, carĭ au aflatŭ cu cale sĕ străluciéscă prin absenţa lorŭ dela memorata şedinţă a camerei magnaţilorŭ, macarcă se tracta de cele mai vitale interese culturale şi naţionale ale nóstre.

Dér nu vomŭ intra acum în discusiunea acestei teme, ci ne vomŭ ocupa de-ocamdată cu unele enunciaţiunĭ, ce le-a făcutŭ ministrulŭ ungurescŭ de culte şi instrucţiune publică, conte Albin Csaky, cu ocasiunea desbaterilorŭ din amintita şedinţă a camerei magnaţilorŭ.

Rĕspunḑĕndŭ la vorbirile archiereilorŭ românĭ, şi mai alesŭ făcĕndŭ alusiune la vorbirea Escelenţei Sale Metropolitului Mironŭ Romanulŭ, ministrulŭ Csaky se încercă sĕ motiveze ingerinţa, ce 'i se dă statului asupra şcólelorŭ nóstre confesionale prin amintitulŭ proiectŭ de lege. In scopulŭ acesta, elŭ încercă sĕ arate între altele, că ingerinţa acésta nu constă, decâtŭ într'unŭ simplu controlŭ, ca sĕ nu devină şcóla unŭ „cuibŭ de uneltirĭ îndreptate în contra statului". Acestŭ controlŭ din partea statului îlŭ află de lipsă ministrulŭ Csaky, deórece elŭ „cu durere trebue sĕ recunóscă, că între autorităţile confesionale se află şi ómenĭ de aceia, carĭ n'au destulŭ simţŭ pentru interesele statului maghiarŭ".

In fine adause ministrulŭ Csaky, că după a lui părere, dispoziţiunile luate în noulŭ proiectŭ, numai în aceia potŭ sĕ deştepte îngrijirĭ şi numai pentru aceia potŭ fi neplăcute, „carĭ nu se potŭ împrietini în de ajunsŭ cu idea de statŭ maghiarŭ", şi carĭ „nu sciu preţui în de ajunsŭ problema statului maghiarŭ".

Prin cuvintele acestea, ministrulŭ Csaky îşĭ dă arama pe faţă. Elŭ declară hotărîtŭ, că scopulŭ, ce-lŭ urmăresce prin noulŭ proiectŭ de lege, este înaintarea „ideei de statŭ maghiarŭ", séu mai bine ḑisŭ: înaintarea maghiarisărei pe ruina şcólelorŭ nóstre confesionale.

Acésta o sciamŭ de multŭ şi de aceea, orĭ câtŭ de categorică ar fi acéstă declaraţiune a ministrului Csaky, nu ne póte surprinde întru nimicŭ. Ceea ce face sĕ ne mirămŭ încâtva este numai cutezanţa şi necuviinţa, cu care acestŭ ministru îşĭ permite sĕ claseze între nepatricţĭ pe cei ce nu suntŭ de acordŭ cu monstruósele atentate îndreptate de elŭ în contra şcólelorŭ nóstre.

Nu mai puţinŭ admirabilă este şi absurditatea, în care cade ministrulŭ Csaky când afirmă, că scopulŭ ingerinţei, ce 'i se dă statului asupra şcólelorŭ nóstre, este numai de-a evita primejdia, ca nu cumva aceste şcóle sĕ devină „cuiburĭ de uneltirĭ politice în contra statului".

Apoi décă în adevĕrŭ ar esista acéstă „primejdiă", pentru ce în noulŭ proiectŭ de lege nu se iau asemenea mĕsurĭ draconice şi în contra şcólelorŭ nesubvenţionate de statŭ, căcĭ doră nicĭ acestora nu le póte fi permisŭ a deveni „cuiburĭ de uneltirĭ în contra statului"?....

Pănă când óre aceştĭ despoţĭ îşĭ vorŭ continua miserabila lorŭ operă de maghiarisare sub asemenĭ pretexte nedemne şi infame?

Salarisarea învĕţătorilor.

— Din camera magnaţilorŭ. —

In şedinţa dela 29 Maiu n. a camerei magnaţilorŭ s'a desbătutŭ proiectulŭ de lege despre salarisarea învĕţătorilorŭ. Episcopii catolicĭ au lipsitŭ aprópe de totŭ. Dintre episcopii românĭ gr. cat. *n'a fostŭ nicĭ unulŭ de faţă*. Episcopatulŭ românŭ gr. orientalŭ însĕ, în frunte cu Escelenţa Sa *Mironŭ Romanulŭ*, era de faţă. Celŭ dintâiu a luatŭ cuvĕntulŭ

Conte *Zichy* Nandor, care declară deja la începutulŭ vorbirii sale, că nu voesce sĕ discute în meritŭ asupra proiectului de lege, deórece nu vede pe prelaţĭ. Ei suntŭ ocupaţĭ cu afacerĭ oficióse, ér ceilalţĭ membrii ai camerei se află mare parte în delegaţiunĭ. Cere decĭ, ca desbaterea proiectului sĕ se amâne până la tómnă şi părăsesce sala.

Ministrulŭ *Csaky* ḑise, că în cestiunea amânărei desbaterei, absenţa prelaţilorŭ catolicĭ şi a celorlalţĭ membri ai camerei, nu póte fi hotărîtóre. Aceia carĭ se interesézà de afacere suntŭ de faţă. Absenţa unora şi-a altora se póte atribui numai împrejurării, că nu află destulŭ de importantă cestiunea dela ordinea ḑilei.

Luà apoi cuvĕntulŭ P. S. Sa Episcopulŭ *Ioanŭ Meţianu* dela Aradŭ. Vorbirea P. S. Sale o publicămŭ, în întregulŭ ei, la altŭ locŭ alŭ foiei nóstre. După aceea luà cuvĕntulŭ

P. S. Sa Episcopulŭ *Nicolae Popea*. (Foile ungurescĭ, după carĭ împrumutămŭ aceste informaţii, aducŭ fórte pe scurtŭ cuprinsulŭ vorbirilorŭ prelaţilorŭ românĭ greco orientalĭ.) Vorbitorulŭ accentuà la începutŭ, că orĭ câtŭ de adevĕrate şi de temeinice ii suntŭ cuvintele, totuşĭ scie înainte, că ele nu vorŭ fi luate în sémă „ca multe sute şi mii cuviute ale nóstre, faţă de acelŭ curentŭ care astăḑĭ se pare a domni în patria nóstră". Proiectulŭ de lege din cestiune este unŭ nou atacŭ asupra bisericei române gr. orientale. Condamnă amesteculŭ statului în afacerile scólelorŭ confesionale gr. or. şi califică de neechitabilŭ dreptulŭ în virtutea cărui se potŭ închide scólele despre carĭ se ḑice, că ar avé direcţiă contrară statului Dă espresiune bănuelei, că şi prin acestŭ proiectŭ sĕ ţintesce la *maghiarisarea naţionalităţilorŭ*. In fine provocându-se la principiulŭ de egală îndreptăţire cu care se lăudau Ungurii la 1848, sfîrşesce ḑicĕndŭ: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris!

Escelenţa Sa Mitropolitulŭ *Mironŭ Romanulŭ* îşĭ începe cuvĕntarea cu aceea, că şedinţa nu trebuia fixată pe ḑiua de 29 Maiu, fiind-că atuncĭ, după calendarulŭ vechiu, biserica română gr. or serbézà ḑiua a doua de Rosalii.

Preşedintele întrerupe pe vorbitorŭ cu declaraţia, că din pricina delegaţiunilorŭ, şedinţa nu se putea fixa pe altă ḑi.

Mitropolitulŭ *Mironŭ Romanulŭ*, reluândŭ cuvĕntulŭ, esprimă părerea, că prin acestŭ proiectŭ de lege nu se ţintesce întru atâtŭ la sporirea salariului învĕţătorescŭ, câtŭ mai multŭ la restringerea dreptului de autonomiă a bisericelorŭ cu caracterŭ naţionalŭ, séu mai bine ḑisŭ: la *subminarea autonomiei bisericelorŭ naţionale*. Acéstă o arată tóte organele maghiare de publicitate, carĭ deja saltă de bucuriă că prin o astfelŭ de lege se vorŭ sdrobi tendinţele naţionalităţilorŭ, carĭ, după părerea lorŭ, suntŭ nepatriotice. Dér de ce sĕ fiă naţionalităţile nemaghiare din acéstă ţéră nepatriotice? Doră pentru-că se scriu articulĭ aspri în ḑiare, când naţionalităţile îşĭ vĕdŭ periclitate interesele? Orĭ doră suntŭ nepatriotice, fiind-că nu vreu sĕ se lapede de caracterulŭ lorŭ naţionalŭ, de propria lorŭ limbă, de obiceiurile lorŭ şi nu dorescŭ sĕ se contopéscă în cultura specifică maghiară? Cu privire la acésta atâtŭ guvernulŭ câtŭ şi opinia publică, póte sĕ fiă în curatŭ; căcĭ ce privesce causa primă, décă într'adevĕrŭ

FOELETONULU „GAZ TRANS."

Alecu Lungu.

—Schiţă.—

Şi apoi sĕ nu lŭ credĭ pe moşŭ Stănilă, când ḑice elŭ, că adese-orĭ pentru o guriţă de fată

tremurĭ séra la lună
şi te-alegĭ şi c'o bătae bună?

Ba sĕ-i dămŭ, ḑĕu, creḑĕmĕntŭ, căcĭ multŭ îi e albă barba şi tare înţelepte îi suntŭ vorbele de miere, ce-i esŭ din gură!

* * *

Alecu Lungu mĕsura cu paşĭ marĭ odaia mea. De-odată se opri în mersulŭ sĕu, ca şi când şi-ar fi adusŭ aminte de ceva, şi-mĭ ḑise repede:

— „Ei, frate, am călăritŭ erĭ séră pe Pegazŭ. Şi m'am suitŭ susŭ, susŭ pănă am ḑăritŭ unŭ nou lucéfĕrŭ pe cerŭ!"

— „Sĕ prăpădesce lumea, Alecule; dór n'ai începutŭ sĕ facĭ poesii?" îlŭ întrebaiu eu miratŭ.

— „Ei, şi ce? Românulŭ e născutŭ poetŭ, ḑice Alexandri, — şi eu ca Românŭ...."

— „Trebue sĕ fi poetŭ", îlŭ întrerupseiu.

— „Aşa-i!" ḑise elŭ cu voce solemnă, „şi de-ai sci ce poesiă am creatŭ; scurtă, cuprinḑĕtóre şi cu unŭ subiectŭ sublimŭ!"

— „Ascultŭ", ḑiseiu eu aşteptândŭ cu nerăbdare lucéfĕrulŭ, ce avea sĕ apară pe orisonulŭ literaturei române.

Elŭ scóse atuncĭ din busunarulŭ rocului unŭ téncŭ de hârtii; alese una şi luându-şĭ o posiţiă eroică începù sĕ cetéscă:

„Albastru e océnulŭ, ca ochiulŭ tĕu [frumosŭ;
„E şi o mare roşiă, ca rumena ta faţă;
Şi e şi-o mare négră, ca pĕrulŭ tĕu [pletosŭ,
„Dér ah, iubirea-ţĭ este - unŭ océnŭ de [gheţă!"

După ce isprăvì îşĭ scóse érăşĭ ténculŭ de hârtii din busunarŭ şi îşĭ aşeḑà hârtia la locŭ. Apoi aşteptândŭ critica mea, se aşeḑà suriḑĕndŭ pe unŭ scaunŭ şi începù sĕ-şĭ neteḑéscă mulţumitŭ trei fire lungĭ de barbă — cele trei graţii, după cum le numiam noi.

— „Şi cine e acea sirenă, rumenă, ca marea roşiă pe care o târăscĭ prin tóte oceanele?" îlŭ întrebaiu eu în sfârşitŭ.

La aceste cuvinte neaşteptate elŭ îşĭ înholbă desilusionatŭ ochii şi şoptì încetŭ şi răguşitŭ: Nimenĭ!"

— „Scii ce, Alecule", îi ḑiseiu eu rîḑêndŭ, „nu cânta inimĭ de gheţă pănă nu le simţĭ şi pănă nu eştĭ amoresatŭ nu poetisa iubirea!"

Decepţionatŭ de critica mea, elŭ începù din nou sĕ mĕsóre odaia cu paşĭ rarĭ. De-odată se oprì în mijloculŭ odăii. Ii trăsnise o ideiă prin capŭ.

— „Sci ce, frate", îmĭ ḑise elŭ apucĕndu-şĭ involuntarŭ cei trei tulei de barbă, „eu simtŭ bine, că suntŭ făcutŭ pentru poesiă. Versurile îmĭ curgŭ strună şi acum nu-mĭ trebue decâtŭ unŭ amorŭ poeticŭ, platonicŭ. Fiă decĭ, écă mi-am propusŭ sĕ mĕ — amoresezŭ!"

— „Ţi ai propusŭ?" voiu eu sĕ replicŭ, dér în acelŭ momentŭ elŭ sburà pe uşe şi nu mai auḑiiu, decâtŭ tîrăitulŭ galoşilorŭ sĕi prin tindă.

* * *

Săracŭ de-acasă, Alecu Lungu era avisatŭ sĕ trăéscă din aceea, cu ce-lŭ ajutau conşcolarii sĕi. Cu tóte acestea elŭ nu s'a pututŭ plânge nicĭ când, că a rĕmasŭ flămêndŭ, séu că s'a bolnăvitŭ de frigŭ. Căcĭ doră unu era Lungu în tótă clasa şi mulţĭ erau colegii lui, carĭ îlŭ iubiau. Şi, ḑĕu, puté sĕ nu-lŭ fi iubitŭ cine-va, când îlŭ vedeai mai bunŭ ca pânea albă şi afară de aceea mai era şi glumeţŭ, aşa că te ţineai de burtă de rîsŭ, când îţĭ istorisia elŭ vre-una din cele 1001 de păţanii ale sale. Şi apoi, ce-i dreptŭ, i se şi prindeau glumele; căcĭ era lungŭ, (o însuşire moştenită dela moşĭ, strămoşĭ, de-odată cu numele) slabŭ, cu pantalonii de-o şchiópă mai scurţĭ decâtŭ piciórele şi îţĭ mai istorisia şi lucrurile cele mai hazlii cu o seriositate homerică. Când vedea, că 'i se prindŭ glumele, îşĭ neteḑia cele trei graţii şi se